

A' hírlapok' olvasói láthaták, micsoda rángatózásokon mentek át felszólalásunk óta azon jó urak, kik ellenünk minden igaz ok nélkül fellázdak. Maga a' tudós szemleíró, a' „petyegő“ czimre már tűzbe jött, 's ez egy szó ellen egy egész kis értekezést írt. Azóta pedig hogy a' fegyver jobban elevenét érte, a' legnevetésesebb ábrázattal, egy felől magát mérsékelve, más felől neki tüzesedve, folyvást a' híres urbanitás és durvaságok között habozik, elannyira, hogy ha valaki ezen szomorú állapotjában hirtelen megkérdené, mit ítél magáról, alig ha hajba nem kapna saját fejével is. 'S ezt lehetne ezután urbanitásnak nevezni.

De igazán, uraim, mi ismerjük ezen Csátót: Ő már oda van; szóljunk róla, mint a' ki nincs többé. Ő nem több már, mint egy galvanizált béka még szökik, rúg, rángatózik; még teszi a' mit életében tett; de ez idegeinek legvégső játéka; tengert vagy egy csep vizet adjatok neki: ő uszni nem fog többé. Ki nem ismer te a' könnyű, csinos író? az mind inkább elnehézkedik. Ki nem az elmést? az hanyatlani kezd. Ki nem a' józan gondolkozót? az oda van. E' fellett öntudatlanságában magát ellenmondásokkal veri, vallást tesz, mellyet maga nem hisz, vallást, mellyet senki nem ért. Még megvannak szokott formái beszédeinek, meg az üres vázolat, de nincs gondolatja, mellyel azt betöltse, nincs lelke, mellyel föléleszsze.

Nézzük az Athenaeum' szerkesztőinek characteristicáját. *): „Bajza, ugymond Csató, lassu de nyomosan gondolkodó fő: éles, de nem feltaláló ész; szük, 's már kiapadt phantasia. Stylusa velős, tiszta, férfias, hatalmas.“ Mindenek előtt. lehet-e valakinek stylusa *velős*, *férfias*, *hatalmas*, megfelelő tartalom nélkül, 's különösen akkor, midőn az nyomosan gondolkodó fővel 's éles észszel párosúl? 's mi következnek mindezekből? nem az-e, hogy a' lassu, de nyomosan gondolkodó fő, 's éles ész, behat a' történetek szellemébe 's azoknak ha csak egy szakaszát is velős, tiszta, férfias, hatalmas stylusával felékesítve példányul fogja egykor előállithatni? Nem hasonlót lehet-e várni tőle az aestheticában, leginkább a' criticában? 'S mégis a' Kritikai lapokban a' *nyomosan gondolkodó, az éles eszű* Bajzának munkái *legsilányabbak*, míg a' többi alaposnak állítatik! De honnan tűnik ki hát, hogy Bajza csakugyan nyomosan gondolkodó fő 's éles ész? mi a' bizonyítmány? *Három dal 's egy vígjáték' fordítása németből!* 'S most beszéljen valaki Csatóval, most higgyen valaki Csátónak, ha ember a' talpán!

„Schedel ügyes, sima stylistá, encyclopaediai ismeretei által folyóirat és hírlapírássra különösen alkalmas. Mint academicus ügyes és munkás. A' tudománynak, 's literaturának, mint encyclopaedista használható.“ Mi hát a' panasz el-

*) L. Hírnök' 71. sz.

lene? — *Megbukott versíró!* Kereste-e Schedel valaha ezt a' dicsőséget? 'S nem gyárt-e minden író fiatal korában néhány verset? 'S nem nyomorú, nem élhetetlen had-e az, melly ellenségeit illy fiataalkori apróságokkal, Schedelt örökké csak a', Haramják' fordításával véli leverhetni, olly hitvány vádakkal, mellyek azóta már [száz-szor meg vannak czáfolva.

Vörösmarty' characteristicájáról alig van mit szólni; ő Cs. szerint semmi egyéb, mint versíró' ő csak középszerű költő, vagy éppen nem is költő: mert
mediocribus esse poetis

Non di, non homines, non concessere columnae.
De kinek hiszen az ember? Csátónak-e de dato 16 april. vagy Csátónak de dato 3 septembris? Az aprilisi Csató *) még tagadhatlanul nagy költőnek vallja Vörösmartyt lyrában és eposban; a' septemberi Csató már középszerűnek, azaz semminek. Úr isten! ne vigy kísértetbe! ez az ember 13 év előtt új vallási, 5 év előtt új politikai 's most alig 6 hónap előtt új aesthetikai hitet vev fel, 's azt követeli, hogy neki minden ok-adás nélkül is higyenek; szilárd megállapodásról beszél, 's mostani nézeteivel akar élni és halni: credat judaeus.... vagy olly közelnek véli halálát? — De „Vörösmarty e' felett még minden szorosan vett tudományban tudatlan; prosája rossz, darabos, póri.“ Csató, a' ki mindenestül a' tudományokban, csak illy lenézve szólhata másokról; de Cs. kinek legkiseb erejébe sem kerül véleményeit megváltoztatni, meglehet, hogy ezen adatot is fölemésztí 's mással cseréli be. 'S ezen fölül Vörösmarty' verseiben nem *szorosan vett tudományt* fognak keresni olvasói; mert tudunkra nem didacticus költő; de bezzeg, ha majd Csató' szemléjében 's munkáiban keresnek tudományt, vagy annak csak egy sugarát, keresnek elvet, melly egy szemfordulás alatt háromszor meg nem tagadtatnék, 's mind ebből semmit nem találnak, ez már gonosz szüret lesz a' tudós Csátónak.

Legáltalánosabb, 's legszegényebb vád ellenünk, hogy pártosak vagyunk, Bajza mint czimbora, Schedel mint criticus, 's e' felett pletykák' és rágalmak' nagymestere, Vörösmarty pártos és szájas: olly vádak, mellyekkel egy tátott száju, hülye közönséget el lehetne bolondítani; de szólnunk tisztelettel a' magyar közönségről. A' magyar közönség látta, hogy a' harag és párt nélküli urak, 's mind azon képmutató sereg, melly pártok ellen zajog, részle hajlással, nyilvános garázdasággal éppen úgy, mint alattomos áskálódással a' legszemtelenebbül bitorkodott, 's e' szép mesterséget csaknem ez óráig űzi. A' magyar közönség ismeri a' maga embereit. Ez emberek teli torokkal hirdetik, hogy igazat, valót árulnak. 'S mit kapott a' jámbor vevő az igaz' és való' fejében? Mit egyebet, mint ezen jó uraknak alacson szenvedélyeit, kajánkodást, otrombaságokat? Mit egyebet, mint minden igaz érdemen elkövetett dülést, gázolódást 's a' legérettebb, izetle-

*) Hírnök 81 szám.

nebb fecsegéseket, mellyek valaha nyomtatva voltak: egy felől farkast és rókát, birkabőrben, másfelől valóságos semmit czifra borítékban? 'S az illy kereskedők akarják hogy hitelök legyen! 'S a' szemleirő? Úr isten! hisz' ez az ember egykor nem tudta egyebet mondani V. felekezetekről írt cikkelyére, mint hogy az elmefuttatás 's összefüggés nélküli beszéd, 's hogy neki a' párt-ról saját catechismusa van. Sőt e' catechismusnak — mennyire zavaros fogalmai engedék — még alkalmazás által példáit is mutatá: 's most e' catecheta megtagadja ön catechismusát, ismét pártok, pártosok ellen beszél, ő ki nem is ellenpárt többé, hanem világos ellenség, barátja mindennek, mi a' jobb ügy ellen fegyverül szolgálhat.

„Vörösmarty ezen kívül egy felsőbb akarat eszköze!“ Eszköze-e vagy nem, arról szóljon más, de mi a' felsőbb akaratot illeti, az való. V. ismer egy felsőbb akaratot, mellyet minden egyenlő társaságban élő embernek tisztelni kell, 's e' felsőbb akarat a' többség. 'S ezen felsőbb akaratnak V. azért hódol; mert sem gőg, sem ál szemérem nem teszi képessé, hogy magát vagy jobbnak vagy rosszabbnak gondolja egyes embereknel, becsületes 's hozzá épen olly hű mint igazságos társainál. Elhiszszük! ha Bajza Csatóért — ki a' Tudománytár' redactiója melletti késedelem által mindenek' bizodalmaát elveszté — per fas et nefas czimborál, ha Schedel miatta cseleket sző, Vörösmarty értte szájkodik, akkor se' baj, akkor mi a' legigazságosabb emberek, a' legbuzgóbb, hévkeblű barátok vagyunk, akkor Csató — legalább az örvendetes pillanat' első hevében — háladatos, örökös (!) barátunk, tisztelőnk; de épen itt a' bökkenő! mi Csatót elhagytuk; mert maga elhagyta magát; mert sem igazságosan, sem siker' reményével nem volt pártolható; mert egyetlen barátjával, ki 33 közül rá szavazott, négyen maradtunk volna 's mert — a' mi fő dolog — alkalmasb ember volt előttünk, ki meg is választaték. Sajnos, hogy ezen választás Csatót bujdosóvá tette. Ő már akkor be volt hálózva, egyfelől felföldi remények kecsegteték, másfelől magaviselete rontá le hitelét: mi vala természetesb, mint hogy megbukjék, 's Orosz kézre jusson? Most ő bennünket dictatorsággal vádol! 's mit kíván tőlünk? „*minden íróra kivétel nélkül, igazságosan és részlelhajlatlanul kiterjeszkedő; de méltányos és kimélő, tisztességes hangon szóló criticát.*“ Criticát? De honnan az istenért! hiszen Vörösmarty mit sem tud, Bajza' bírálati a' Kritikai Lapokban a' legsilányabbak, és Schedel, csak *ügyes protocollista* 's más semmi. 'S Csató criticát vár tőlünk? Hát még is érhetnének valamit criticáink? Hiszen édes ur, ez önnek characteristicái szerint lehetetlen! — De még sem egészen: nekünk Csatóval kell vala szövetkeznünk, Csatóra hallgatnunk, 's azonnal csoda történik, a' világ hallatlan jó criticákat fog olvasni, 's a' mellett kiméleteseket, az épen olly igazságos, mint tudós Csátónak tollából (ki pöki az írókat, fellázadt parasztoknak nevezi, felkiált: Hazudsz! stb). 'S most halljuk Csató' vallomását. Ő ez előtt 16 évvel a' vallás dolgában tévelygő, hittelen volt; de ezen tévelygése csak három évig tartott; mert azután megtért, még pedig írásban! A' török er-

re azt mondaná: „az isten nagy“! De mi közünk nekünk Csató' vallásához? mi azt hiszszük a' valásról, hogy azt a' képmutató a' piaczon árulja, a' vakbuzgó szellemi 's testi fegyverrel terjeszti, az igaz hívő pedig kebele' legbelsőbb rejtekében, mint kincset, őrizi, nem dicsekedve senki előtt, nem háborítva senkinek nyugalma't 's megelégedve, hogy általa ön lelkének nyugalma't szerezheth. 'S ez utóbbi vallás, helyes vagy helytelen, csak hívének használ vagy árt: senki a' világon miatta sem testben, sem lélekben meg nem károsodik, 's nem is tartozik köz ügyelet alá, míg tettekre nem megy át, míg a' fenn álló rendet nem zavarja. — 'S ki kelt ki Csató ellen, míg vallásáról hallgata? ki kérdezte őt, mit hitt ezelőtt 16 évvel? De Cs. róni kezde másokat vallástalanságért, dicsekszik ön vallásosságával, 's legyen hibája képmutatás vagy vakbuzgalom, terhére van 's botránkozására embertársainak 's ez — ha nem visszatorlást — megrovást legalább is érdemel.

'S politicalai vallása? ezen csak mosolyogni lehet. Ő ez előtt öt évvel a' *Hitel'* és *Stadium'* *), írójával tartott. Nem szólunk a' *Hitel*ről, az régiebb; de a' *Stadium* alig múlt öt éve, hogy megjelent; 's Csató már öt egész év előtt (tehát rögtön) hitte és vallotta mindazon nagy tekintetű, országos 's a' legnagyobb meggondolást érdemlő dolgokat, mik a' nevezett könyvben foglaltatnak, 's a' könyv jóformán meg sem hűlt kezében, midőn ugyanazokat már nem hitte nem vallotta. Ez tehát egy kis politicalai láz volt, egy kis roham (paroxismus), melly Csatót tetőtől talpig megrázta, melly rajta által ment, mint egy jötevő betegség, minek múltával még egészségesbek leszünk, mint az előtt. De mi gyógyította ki Csatót ezen nyavalyából? *Homoeopathia*? *Allopathia*? *Prisznicz*? korán sem, uraim. 'Dolog ismeret és tapasztalás' A' dologismeretet nem akarjuk kétségbe hozni, az hihetőleg igen jóféle; mert mint eddig láttuk, Csatót minden változásaiban hiven elkiséri. Ezen dologismeret olly különös dologismeret, mellyből kényünk szerint mindent csinálhatunk. Jók-e Széchenyi' tervei? Csató' dologismerete azt mondja: *igen*. Nem jók-e Széchenyi tervei? A' dologismeret azt feleli: *nem*. Ez a' dologismeret mindenre megfelel. Ezen dologismerettel jövődöt lehet mondatni, mint a' kabát' gombjaival: „*menjek, ne menjek*“ 's aztán menjünk-e vagy ne, azt az utolsó gomb határozza el. — De Csatót a' tapasztalás térítette meg. *Öt év alatti tapasztalás!* 'S mi vala ez? hogy Csató egy bécsi m. hirlap' reményének fejében lemondott a' 'Tudománytár' szerkesztéséről 's hogy nagyobb részint ezen bizonytalan helyzeteért 's késedelmes redactorságáért 's mert egy érdekesbbel jött ütközésbe, m. academiai leveltárnokká meg nem választatott, hogy a' keresett hirlaptól is elesett, szóval: két szék között pad alatt maradván, a' Hírnök' horgára került. 'S ez az a' híres öt évi tapasztalás, mellyből következik, hogy az alkotmányt nem kell *beoltással* javítani, mint egy jó fajú előfát, hanem *foltoztatni, simítgatni* (tán vasalás által) mint egy rongyos ruhát, 's hogy ezen szabómesterség a' hazát virágzásban fogja fenn tartani. 'S miután

*) A' *Stadium* megjelent 1833.

Csató ezen nevezetes vallomását bevégezte, a' juristáknak, juratusoknak fordul, hogy ezeknek hihetőleg tanításai nem fognak tetszeni. Ebben már igaza lehet. Ifjaink szívesen fognak egy beoltott vénfát tiszteletből 's az oltóvány' gyümölcsözésének fejében ápolni, de a' kifoltozott kabát nem inyök szerint való. Ők új ruhát szeretnek, 's az zsidókékre kerül, mielőtt folt érne. Ebben nekik már jó izlésök van. 'S Csató és Orosz kénytelenek lesznek toldott foldott alkotmányokat magokra öltetni 's világ' csodájára, ha nem csúfjára, benne pompáskodni. De Csató végre egyikünknek írására hivatkozik, mint lehet következetlenség nélkül elveket 's nézeteket változtatni. Igaz! de az nincs mondva, hogy egészen megváltozzunk, hogy olyanok legyünk, mint a' kifordított bunda, melly így meleg, amúgy hideg ellen^{sz}szolgál. 'S az embereknel legalább is megkivánjuk, hogy elvek' 's nézeteik' megváltoztatására nyomos okaik, vagy legalább idejük legyen. De a' ki, 'Figaro itt, Figaro ott' majd ide, majd oda csap, mint valami Szél Pál, az bizony nem veheti rossz néven, ha egy kissé kételkednek benne. 'S hogyan bujik ki ezen édes úr végre is a' bajból? „Nekünk, ugymond, vallási elvünk: tagadás, political hazánk: Utópia.“ 'S ha most valaki e' szép mondatot megfordítván, így szólna: Csatónak vallási elve *semmi*, political hazája: *ubi bene?* De hagyjunk fel ezen haszontalanságokkal: életünk, 's tetteink a' legesalhatlanabb bizonyítvány lesz, mit hívénk 's mint szolgáltuk a' hazát, Utópiát, ha Csatónak úgy tetszik, 's ő a' magáét.

Arra, hogy „ő kinjában tanít“ stb nincs Csatónak felelete, hanem Orosz kel ki mellette egy kereszt alatt. 'S itt megálljunk, uraim, itt önöknek egy embert mutatunk be, kiről lapjainkban még kevés szó vala, kinek neve a' magyar nyelvben jobbra csak kis betűvel vala ismeretes, ki eddig inkább mint német literator ragyogott, ki, mert rola sokaig hallgattak, azt hívé, hogy az nem megvetésből van, 's felfuvalkodék és szóla, mint egy elhagyott oraculum, mellyben a' kiköltözött istenek helyett baglyok szállának meg, 's jóslatokat, ítéleteket kezdé huhogni világ' rémségére, 's vele huhogának az éjnek-fiai, és setét kezdé lenni a' magyar hazában — a' ki...de mit szóljunk többet? — kinek fejét csak imént egy fiatal erejű kar a' 'Társalkodó' lapjain laposra verte, úgy hogy nem rosszúl hasonlék egy régi krajczárhoz, mellynek belsejében a' pór aranyat keresett; de nem talált, és végre porba veté — íme ezen úr a' híres Hírnök' mindenható szerkesztője! 'S egy ilyen ember által hagyja magát Csató galvanizáltatni, 's heringeket eszik 's Kritikai Lapokat, ('s borzasztó mondani!) haramjákat iszik rá! *) 'S mind ezen gyönyörű eledeleket Orosz nyújtja neki, a' lelkiképen laposra vert Orosz, hogy annál inkább rugódozzék, hogy nekünk „gáncsot vessen.“ Nem mulatságos látomány-e ez, ha olly sajnálatra méltó nem volna? De csak rajta uraim: tápláljátok heringgel, galvanizáljátok egymást 's rugódozzatok: eddig kevesen ismertek, most ismerni fognak, 's ez minden, a' mit mi kívántunk.

*) Hogy ez így történik, l. Hírnök 71 sz. 4 l.

A' Hirnök' 73, 74 és 75 számaiban folytatja a' megszorult szemleíró a' maga védelmeit; kapkod jobbra és balra, hogy maga körül a' halálosan égető üszköket elolthassa, de hiába! minden vergődései azt mutatják, hogy eddigi fürgesége oda van. A' könnyű, a' mulattató író egyszerre nehézkes, untató, régi tulajdonaiból semmi sem maradt meg, mint a' kifogyhatatlan petyegés 's most csak a' szóözönben találja menedékét. Szedjük ki egyenként e' szóáradatból azt, a' mi dolog, a' mire még szólnunk kell, kísérjük nyomról nyomra ezen literaturai ugróczot, míg táncmezéjéről ön maga egészen ki nem szorítja magát.

A' szemle a' Kritikai Lapokból Bajzának ezen állítását idézi: „Kinek millyen személyes character van, az nem tartozik a' literatura' körébe.“ Ezen szavakat és azt, hogy ő (a' szemleíró) legújabbán a' Figyelmezőben személyesen characterizáltatott, következetlenségbe akarja hozni. De mint néhányszor mondánk, Csátónak a' különböztetés nem erős oldala, most pedig kergetett és vízbe halóként mindenhez kapkodó állapotjában mi csoda, ha mindent még inkább összezavar? ő nem birta megkülönböztetni azon esetet, midőn Bajza 1836-ban a' fenn idézett szavakat Munkácsynak felelte, a' maga mostani bajától. Munkácsy t. i. 1836-ban Bajzának bírálatában a' Rajzolatok' „kritikai töredékei“ felett, személyes character' feszegetését vélte találhatni; mire Bajza azt felelé, hogy Munkácsy ez iránt téved, mert neki (Bajzának) személyes character nem szokott írásai' (értsd critical írásai') tárgya lenni. Hogy itt csak critical írásokat lehet és kell érteni, igen természetes és kétségbe nem vonható, mert hogy a' személyes characteristica minden írás' köréből kirekesztve legyen, illy valamit csak bohó mondhatna. Csató' mostani dolga ide semmikép sem alkalmazható, mert critica és polemia közt igen nagy a' különbség, mit bár soha ne zavarnánk össze. Midőn munkát bírálunk — mint Bajza a' critical töredékeket — ott csak munkáról nem pedig személyes characterről lehet szó: de polemiai írásban — millyen a' jelen, köztünk és Csató között — a' háttárok sokkal szélesebbek, 's itt ha a' dolog' természetem is, maga a' kihívás gyakran szabadságot és jogot ad személyről, characterről szólni, mennyiben azokból következmény igen jól vonathatik az ellenfél' írásaira; itt sokra van szükség és szabadság, mire a' criticában nincs. Jól tudjuk, hogy ezen magyarázatra Csató megint fog szószátyárkodni, de baj-e az? ki tilthatja meg a' vándor fecskének, hogy ideigleni fészkében a' ház fedél alatt gazdája mulatságára' ne csicseregjen? Mi nehezen fogtunk volna Csató' személyes characteristájára lebecsátkozni, ha Csató ezt elébb már nem kezdi velünk, helyen, időn kívül és arra semmi tettünk által fel nem jogosítva. Az elv áll, hogy a' személyes character nem tartozik a' critical literatura' körébe; 's ha mi Csató' elbeszéléseit fognök bírálni, bizonyossá tesszük, személyes characteréről ott szó nem leszen, de e' polemiai szóváltások között, annyiszor és ott, hol és mennyiszer csak szükség. Így tehát az, kit Csató a' három között legeszesebbnek tart (oh a' ezukor-édes hízogó!) következetes marad magával. De egyéb iránt is az még inkább megbo-

csátható következetlenség, mellynek születésére évek kellettek, mit mond azonban a' szemleíró olyan emberre, ki ma fejérnek állítja azt, mit tegnap feketének hirdetett?

Azt mondja Csató, hogy ő a' mi pártos szövetségünknek részvevő és munkás tagja nem volt; ő ezen rákenés ellen protestál, hogy ő annak elveit a' literaturára nézve mindig veszedelmeseknek tartotta; hogy az volt a' mi mindenkor panaszunk és fenn akadásunk ő ellene, hogy nem akar pártunkhoz tartozni, nem imád minket, nem keresi meghittségünket, hanem független ítéletű író és academicus akart mindenkor lenni, hogy a' Hírnök' morális és nem pénzbeli méltánylása oly erős köteleket fűzött között, 's a' Hírnök' tulajdonos kiadója között, mi szerint ő teljes biztos és bizonyos leve benne, hogy míg kezét bírja 's a' Hírnök' élni fog, neki e' laphozzi viszonyai változni nem fognak.

Ezeket Csató rég beszélgeti, és világ' végéig fogná, azért hogy már egyszer világosságra hozzuk, miként állanak a' dolgok 's ezen lelkiösmeretlen mendemondáknak végét szakaszszuk, oly fegyverhez kell nyúlunk, melly ellen többé ne legyen egyéb menedék a' velőtlen szajkóságnál. Csátónak, van mintegy 9 — 10 saját kezével írt levele egyikünkhöz, mellyben ez az állhatatlanságban állandó úri ember elég világosan kibeszéli magát az academiai pártról, Kritikai Lapokról, zsoldról, Hírnökről, szemléről, Oroszról. Felszólítjuk ezennel Csátót, nyilatkozzék közönség előtt, meri-e ő ezen társunkat, kihez említett leveleit írta, arra felhatalmazni, hogy leveleiből hív és hitelesített másolatban a' közöttünk fennforgó kérdésekre tartozókat közölhesse? Nincs senki is, ki egyszer másszor ne írjon meghitt emberéhez, vagy barátjához oly dolgot, mit nem szeretne nyilvánossá tenni, 's magányos levelek általában csak azokhoz vannak szánva, kikhez irattak 's azokat írójuk engedelme nélkül közzé tenni nem fogja az, kinek characterre és szive van. Mi is tiszteljük a' privát nyilatkozások' szentségét, ugyanazért előbb felhatalmazásra szólítjuk fel Csátót. Ő azok után, mikre eddig vetemedett, érdemli ezen büntetést és a' magyar literaturának is szüksége van arra, hogy lelkiösmeretlen írói nyilvánosan megszégyenítessenek 's levegője, melly idő óta characterveszélyes kezd lenni, megtisztíttassék *)

*) Midőn épen nyomtatás alá bocsátnók e' lapot, akkor érkezett meg a' Hírnök 83. száma, hol Csa-

Csató neveltségesnek találja azt, hogy őt Schedel 1834. academiai rendes tagúl ajánlotta a' philosophiai osztályban; ő pirult volna a' Schellingek és Cousinek' helyén, úgymond, ülni. Meg kell vallanunk, mert igaz, hogy mi mind hárman és velünk többen is, akartuk Csatót megválasztani rendes taggá a' philosophiai osztályban: de Schellinget és Cousint, mint ő gondolja, soha sem akartunk belőle csinálni, mert tudtuk, nem minden fából válhatik Mercurius, jól tudtuk, hogy ha Csatót Schelling és Cousin' helyére ültethetnők is, ő nem lenne Schelling és Cousin, hanem csak *Csató*, az az olyan ember, kinek az academia akkori körülményei között hasznát veheti, és kiből szépen indult elméjénél fogva, ha Aristoteles és Kant nem is, legalább egy philosophiai compiler válhatik, ki szinte tehet hasznát, mert ma sincs a' hazában tudósokban olyan nagy választás, négy év előtt pedig még kisebb volt. Most már természetesen ez az egész csatói választás magunk előtt is neveltségesnek látszik, 's tudja-e Csató miért? ön maga is ki fogja azt találni: azért, mert nyolcz hónap óta hírnöki szemlét ír. Ez a' hírnöki szemle megfejt mindent. Minden héten, midőn Csató szemléjét megírta, úgy képzelje azt, mintha egy pár ásonyival mind annyiszor mélyebbre ásta volna saját jó neve', hire', reputatioja' sirját, 's bizonyossá tesszük, hogy közel van a' nap, mellyben mindezeket feltámaszthatás' reménye, 's egyetlen szána-kozó köny nélkül eltemetendi. Ezen szemle taníta bennünket arra, hogy ő az elv nélküli lelkiösmeretlen köpönyegforgatók' sorába tartozik, kiknek sem ítéletökhöz, sem állhatatosságokhoz nincs mit bizni. Ezen szemlében olly mezőkön mutogatta magát, hol őt nem ismertük, nem ismerhettük; itt láttuk, hogy ő sok dolgokból tud valamicskét, de semmit alaposan nem, és azt a' valamicskét sem jól. Ezen szemle bizonyítja be, és pedig kétségbe nem vehető világossággal, hogy ő még *logicusnak* is gyenge, következőleg, hogy őt tagúl választani valóságos gúny lett volna a' philosophiára. Nem ismertük az embert, de örvendünk, hogy magát illy jól megismerteté, 's örvendünk, hogy a' vak sors tőle megszabadíta.

(Folytatatik).

tó nemcsak *felhatalmaz*, hanem felhív engem levelei' kiadására; e' szerint a' levelek következni fognak. *Bajza'* jegyz.